

AB pazarlık değil reform bekliyor

Rehn, özellikle 2004'te müzakereler başlamadan gündemde olan medya özgürlüğünün hâlâ raporlara geçecek bir sorun olmasından şikâyetçi. FOTOĞRAF: AFP

Dış Haberler / 12/06/2009

ANKARA - Türkiye ile müzakere sürecini 2009 sonunda gözden geçirmeye hazırlanan AB, Türkiye'nin reformların süresi ya da içeriğiyle ilgili Brüksel ile pazarlığa girme şansının bulunmadığını, istenen reformları hızlıca ve tam yerine getirmesi gerektiğini belirtiyor. Avrupa Komisyonu'nun genişleme sorumlusu Olli Rehn'in "AB sürecinin hızı ve derinliği, reform sürecinin hızına bağlı" sözleriyle özetlediği bu yaklaşım çerçevesinde, Türkiye'den bir yandan 'Kıbrıs'la ilgili tıkanıklığı aşmak için işbirliği yapması', diğer yandan 'Kıbrıs pürüzü yokmuş gibi reform sürecine yoğunlaşması' bekleniyor. Medya ve ifade özgürlüğü gibi, müzakerelere geçilmeden öncesine (2004) ait sorunların müzakereler sürerken yeniden İlerleme Raporu'nda yer alacak olması, AB'de sıkıntı yaratıyor. Bir AB diplomatına göre, Başmüzakereci Egemen Bağış, AB yetkililerine vaatlerde bulunmak yerine, artık ezbere bilinen ev ödevlerinin hayata geçirilmesi için Başbakan Tayyip Erdoğan ile konuşmalı. Avrupa Parlamentosu'nda seçimlerle yeni bir tablo ortaya çıkarken, Komisyon'nun davetiyle Brüksel ve Almanya'da temaslarda bulunan bir grup Türk gazeteciye yetkililerin verdiği bilgiler, müzakere sürecinde yaşanan sorunları aşmak için Türkiye'nin atması gereken şu adımları ortaya çıkardı:

Medya özgürlüğü genişletilmeli: AB ile Türkiye'nin müzakerelere başlama şartı siyasi kriterler bağlamında 2004 öncesinde tartıştığı 'basın özgürlüğü' konusu, 2009 ortasında 'medya özgürlüğü' adıyla yeniden gündemde. Üstelik 2004 öncesinde gazetecilere açılan ceza davaları bağlamında 'devlet ile gazeteci arasında' yaşanan sorun, artık 'hükümet ile medya kuruluşları arasında' ve internet kullanımına getirilen kısıtlamayla birlikte ele alınıyor. Gazeteci Nedim Şener'e açılan ceza davasında Hrant Dink'in katillerinden çok ceza istenmesi, Komisyon'un önüne gelen en sıcak dosya oldu. Komisyon TCK'nın 301. maddesi çerçevesinde Adalet Bakanı izniyle açılan Türklüğe hakaret davalarını da AİHM içtihatları çerçevesinde değerlendiriyor. "301'de ilerleme sağlandı, ama medya özgürlüğünde hala kaygılarımız var" diyen Rehn, Komisyon'un ekim ya da kasım'da yayınlanacak İlerleme Raporu'nda en geniş yerin medya özgürlüğüne ayrılacağını belirtiyor.

Din özgürlüğü: Hükümetin daha çok türban özgürlüğü çerçevesinde değerlendirdiği bu kavram AB koridorlarında Müslüman olmayanların özgürlüklerini içeriyor. Rehn'in Vatikan ziyaretinde de konunun gündeme gelmesi, Türkiye için sadece AB ile ilişkiler değil, Hristiyan alemiyle 'medeniyetler buluşması' kapsamında da önem taşıdığını gösteriyor. AB'nin beklediği somut adımlar şunlar:

* Fener Patriği Bartalemos'un statüsü (Rehn, 'ekümenik' diyor, kilise de böyle denilmesini istiyor.)

* Heybeliada Ruhban Okulu'nun açılması

* Anti-Semitist ve Anti-Hıristiyan söylemlere paydos. (AB Türkiye'de gayrimüslimlere yönelik saldırıları 'misyonerlik karşıtlığı' propagandasına bağlıyor.)

* Vakıflar Yasası'nda yeni düzenleme (Gayrimüslim vakıflar, yeni çıkan yasaya rağmen mülkleriyle ilgili beklentilerine karşılık bulamadı)

Anayasa reformu ve siyasi partiler: AB, liberal anayasa bekliyor. Özellikle parti kapatmalarla ilgili hükümlerin, 'şiddete başvurma, hoşgörüsüzlük' gerekçeleri dışında kapatmalara karşı çıkan Venedik Komisyonu'nun önerileri doğrultusunda düzenlenmesini istiyor. DTP hakkındaki dava süreci yakından takip ediliyor. Siyasi partiler yasasında da ciddi değişiklik bekleniyor. Parti gelirlerinin şeffaflanması, ülke barajının düşürülmesi talep ediliyor.

Sendika reformu: Türkiye, Sosyal Politikalar ve İstihdam başlığını, şart koşulan sendika reformunu hayata geçiremediği için Çek Dönem Başkanlığı'nda açtıramadı. Rehn, üç yıl önce konuştuğu reformun hala gerçekleştirilememesini, müzakerelerdeki yavaşlığın Türkiye'den kaynaklandığı, çünkü Türkiye'nin isteksiz olduğunun kanıtı olarak gösteriyor.

Ombudsmanlık: Sivil hakemlik kavramının hem hayata geçirilmesi, hem toplumsal açıdan sahiplenilmesi beklentisi yüksek. AB, etik kurulların oluşturulması, kamu görevlilerinin bu kurullar ışığında hareket etmesini bekliyor.

İşkence ile mücadele: İşkenceye Karşı BM Sözleşmesi'nin onaylanması isteniyor. Son dönemde kolluk kuvvetlerinin uyguladığı şiddetin artmasına dikkat çekilirken, Engin Çeber'in polis merkezi ve cezaevinde işkenceyle öldürülmesine ilerleme raporunda yer verilecek.

Yargı bağımsızlığı: Hâkimler Savcılar Yüksek Kurulu'nun siyasi unsurlardan arınması beklentilerin başında geliyor. Hükümetin adım atacağını duyurması memnuniyet yaratmış.

Kürt sorunu: AB yetkilileri Türkiye'de bir Kürt sorunu olduğunu açıkça ifade ediyor. Rehn, TRT 6 gibi olumlu adımlar atıldığı ve Kürtlerin kendi dillerini konuşmaları konusunda daha özgür bir ortam oluştuğunu söylese de "Kürtlerin kültürel özeklikleriyle ilgili talepleri var" diyor.

Limanların Rumlara açılması: Türkiye'nin Gümrük Birliği Ek Protokolü'nden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmesi bekleniyor. 2006'da bu 2009 sonuna dek yerine getirilemezse müzakerelerin gözden geçirileceği açıklanmıştı. Komisyon, bir gözden geçirme süreci başlatıp Konsey için tavsiye raporu hazırlayacak. Ancak hem AB, hem Türk diplomatları, 'Gözden geçirme ile kesme farklı kavramlar' diyor. Kıbrıs müzakerelerinde masadan kaçmayan Türkiye siyasi reformları hızlı ve geniş kapsamlı sürdürürse, Komisyon'un eli rahatlayacak.